

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Hallila, Mika

Title: Kohti merkitystä : metamodernismi, totaliteetti ja Taivaallinen vastaanotto

Year: 2024

Version: Published version

Copyright: © 2024 Authors

Rights: CC BY-NC-ND 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Please cite the original version:

Hallila, M. (2024). Kohti merkitystä : metamodernismi, totaliteetti ja Taivaallinen vastaanotto. In S. Anttonen, M. Hallila, A. Helle, H. Marttinen, & K. Sandbacka (Eds.), *Metamodernismi : kirjallisuuden ja kulttuurin muutos 2000-luvun Suomessa* (pp. 98-117). Suomalaisen kirjallisuuden seura. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia, 1496.
<https://oa.finlit.fi/site/books/e/10.21435/skst.1496/>

Kohti merkitystä

Metamodernismi, totaliteetti ja *Taivaallinen vastaanotto*

Mika Hallila

 <https://orcid.org/0000-0003-1244-4904>

Metamodernismi on nähty postmodernismia edeltävien ajattelutapojen paluuna uudessa muodossa (Vermeulen & van den Akker 2015, 56). Postmodernin skeptisyyden, kyynisyyden ja ironian rinnalle on palannut modernin ja jopa modernia edeltäneitä ideoita ja asenteita, jotka mahdollistavat sen, että esimerkiksi historia, historiallisuus, suuret kertomukset, affektit, tunteet ja syvällisyys voidaan jälleen ottaa vakavasti tai ainakin niitä voidaan pitää vakavina vaihtoehtoina postmodernistisille asenteille (ks. van den Akker & Gibbons & Vermeulen 2017). Metamodernistinen eetos voi joskus olla naiiviudenkin uhalla vilpittöntä ja perustua siihen oletukseen tai uskoon, että olemassaolosta ja maailmasta tulisi pyrkiä etsimään totuudellisia ja aitoja asioita, ajatuksia ja tunteita. Samaan aikaan metamoderni ihminen ei voi olla viaton ja tietämätön postmodernista ironiasta ja on siksi välttämättä tietoinen myös siitä, että näiden totuudellisten ja aitojen asioiden, ajatusten ja tunteiden merkityksen perustaa ei ole olemassa. Tällainen asetelma on metamodernistista *ikään kuin* -ajattelua (Vermeulen & van den Akker 2010). Se edustaa asennetta, joka tahtoo olla postmodernia epäilyä ja kyynisyyttä toiveikkaampi. Silloin maailmassa, jonka tulevaisuus näyttää toivotonmalta, halutaan elää ja edetä kohti tulevaa ikään kuin edelleen olisi toi-

voa, ja maailmassa, jossa ei ole totuudellista, pohjimmaista merkitystä, sitä uskaltaudutaan etsimään ja kysymään ikään kuin se olisi olemassa.

Tässä luvussa käsittelen metamodernismille nähdäkseni teoreettisesti keskeistä mutta jostain syystä keskustelussa vähälle huomiolle jäänyttä ongelmaa: kysyn, millainen on metamodernismin suhde *totaliteettiin* – eli ajatukseen esimerkiksi olemassaolon, sosiaalisen todellisuuden tai yhteiskunnan muodostamasta merkityksellisestä kokonaisuudesta. Onko metamodernismissä tapahtunut muutos suhteessa käsitykseen totaliteetista verrattuna modernin ja postmodernin käsityksiin siitä? Millainen tämä muutos on luonteeltaan? Miten totaliteettisuhteen muutos voi jäljittää oman aikamme kulttuurista ja kulttuurituotteista? Miten se näkyy suomalaisessa kulttuurissa ja kirjallisuudessa?

Kaksi ensimmäistä käsitteilylukua kartoittavat modernin, postmodernin ja metamodernin totaliteetikäsityksiä. Ensin hahmottelen teoria-kirjallisuuden ja -perinteiden pohjalta sitä, millainen asema ja merkitys totaliteetilla on ollut modernissa ja postmodernissa ajattelussa. Sen jälkeen esittelen Vermeulenin ja van den Akkerin teoriaan pohjaavan oman käsitykseni metamodernista totaliteettisuhteesta pysähtymättömänä oskillaationa totaliteetin ja fragmentaation välillä. Viimeisissä alaluvuissa analysoin Jukka Viikilän vuonna 2021 ilmestynyttä romaania *Taivaallinen vastaanotto* (viitteissä *TV*). Viikilän fragmentaarinen ja moninäkökulmainen teos toimii käytännön esimerkkinä metamodernin totaliteettisuhteen toteumista sekä yleensä nykykulttuurissa että erityisesti suomalaisessa nykykirjallisuudessa. Analyysini osoittaa, että *Taivaallinen vastaanotto* on metamodernistinen romaani, joka edustaa metamodernistista suhtautumistapaa totaliteettiin. Toivoakseni analyysi avaa yleisemminkin mahdollisuuksia ja kiinnostusta tulkita suomalaista kokeellista nykyproosaa metamodernismin teoreettisessa viitekehyksessä.

Moderni ja postmoderni totaliteetti

Totaliteetti on sana, joka voi tänä päivänä herättää negatiivisia assosiaatioita totalitaarisuuteen, totaalisuuteen ja totalitarismiin, kuten vaikkapa Hitlerin Saksaan, Pohjois-Koreaan tai Vladimir Putinin johtamaan

Venäjään, joissa valtio käytännössä määrää tai ainakin pyrkii määräämään, mikä on totuus. Filosofisilta lähtökohdiltaan käsite ”totaliteetti” on läheisessä suhteessa tällaiseen yhden ja yhteisen totuuden ideaan, mutta se on samalla edellisiä abstraktimpi käsite, jolla on viitattu yleisesti merkityksen mahdollisuuteen. Esimerkiksi Hegelin filosofiassa totaliteetti edustaa totuuden kokonaisuutta, joka käsittää kaikki erilliset ideat ja historian kehityksen vaiheet. Omaa romaaniteoreettista ajatteluaan Hegelin filosofiaan pohjannut varhainen Georg Lukács puolestaan määritteli totaliteetin *olemassaolon kokonaisuudeksi*, jonka kautta yksittäiset asiat ja ilmiöt saavat merkityksensä. (Lukács 1971/1916, 38–39.) Hegelin ja Lukácsin idealismissa totaliteetti viittaa ylihistorialliseen abstraktiin ideaan, eikä se ole jotakin, joka ideologian tavoin hallitsisi yhteiskunnallista todellisuutta. Totaliteettiin kuuluu pyrkimys totuudelliseen ja pysyvään merkitykseen ja merkityksellisyteen.

Varhaisen Lukácsin romaaniteorian mukaan modernia aikaa edeltää historiallinen aika, ”eepoksen aikakausi”, jolloin totaliteetti on olemassaolon kokonaisuutena valmiiksi annettu ja merkityksiltään suljettu. Eepoksen aikakaudella kaikki asiat ja ilmiöt saavat merkityksensä suhteessa tähän kaikkien valmiiksi tuntemaan totaliteettiin, mikä eepoksen rakenteen osalta tarkoittaa sitä, että eepos voi olla fragmentaarinen mutta tulkitaan silti kokonaisuudeksi. Eepos voi esimerkiksi alkaa keskeltä tapahtumia, sisältää irralliselta vaikuttavia jaksoja, jotka silti ymmärrettään kokonaisuuden kautta.

Modernina aikana, jota Lukács romaaniteoriassaan kutsuu ”romaanin aikakaudeksi”, suhde totaliteettiin muuttuu. (Lukács 1971/1916, 37.) Modernissa totaliteetti on kätkeyty ja jatkuvan etsimisen kohteena. Modernin kokemuksen kirjallisuuden laji, romaani, pyrkii korvaamaan kätkeytyn totaliteetin järjestymällä itse sitä vastaavaksi ”orgaaniseksi kokonaisuudeksi”. Romaanissa ”transsendentaalia kodittomuutta” tunteva romaanin sankari, moderni subjekti, etsii ja tavoittelee kätkeytyä totaliteettia eli oman olemassaolonsa merkitystä – sitä koskaan löytämättä. Lukácsin mukaan modernissa edelleen ”ajatellaan totaliteetin kautta”, mutta asioiden ja ilmiöiden merkityksestä on tullut vastauksen sijaan avoin kysymys: subjektin on jatkuvasti kysyttävä oman olemisensa ja olemassaolonsa mieltä. (Lukács 1971/1916, passim.)

Myöhemmin yhteiskunnalliset merkitykset tulevat osaksi Lukácsin alun alkaen abstraktia ja idealistista totaliteettikäsitystä. Tämä johtuu siitä, että hän omaksuu filosofiseksi perustakseen marxilaisuuden ja alkaa ajatella historiallista kehitystä luokkataistelun ja dialektisen materialismin kautta. Näkemys olemassaolon kokonaisuudesta korvautuu käsitteellä ehjästä maailmankuvasta, jonka voivat kirjallisuudessa tarjota realismi, tyypillisuus ja perspektiivi sekä sitoutuminen luokkataisteluun ja sosiaalisen todellisuuden muuttamiseen. (Lukács 1963, 55–58.) Marxilaisuudessa totaliteetin käsite materiaalistuu ja politisoituu: totaliteetti aletaan ymmärtää yhteiskunnalliseksi kokonaisuudeksi ja porvarillisen yhteiskunnan sosiaalisesti perustaksi. Sen katsotaan kytkeytyvän valtaan ja hierarkkisiin rakenteisiin. Sitä määritellään oppisuunnan piirissä uudelleen ja kritisoidaankin muun muassa Antonio Gramscin ja Theodor W. Adornon tuotannoissa. (Jay 1984, 150–173, 241–275.) Lopulta 1900-luvun puolenvälin jälkeen totaliteetista tulee suorastaan intellektuaalinen kirosana, kun ranskalainen jälkistrukturalismi päätty vastustamaan kaikenlaisia kokonaisrakenteita; kaikkien ajatusjärjestelmien, aatteellisten ja filosofisten rakennelmien aletaan ymmärtää edustavan totaliteettia. (Lemert 2005, 40.)

Postmoderni totaliteettikäsitys perustuu jälkistrukturalistiseen ajatteluun, ja yleensä postmodernismissä totaliteetti tarkoittaaakin kaikkea sitä kielteistä, jota sanaan ja sille läheiseen sanapesueeseen tänäkin päivänä liitetään. Totaliteetti – viitattiinpa sillä Hegelin ja Lukácsin idealismiin tai marxilaisuuteen pohjaaviin yhteiskunnallisiin merkityksiin – on vastakkainen postmodernismille. Nykytutkimuksessa aihetta on käsitelty erityisesti yhdysvaltalainen yhteiskuntateoreetikko Charles Lemert teoksessaan *Postmodernism Is Not What You Think. Why Globalization Threatens Modernity* (2005). Teokseen sisältyvässä yhteiskuntateorian sanastossa Lemert määrittelee totaliteettia suhteessa yhteiskuntateorian, sosiologian ja vastaavien sosiaalitieteiden perinteeseen seuraavasti:

totaliteetti: yhteiskuntateoreetikoiden käyttämä käsite, jolla kuvataan yhtä modernin kulttuurin kaikkein olennaisimmista piirteistä, nimittäin kulttuurista pyrkimystä ajatella sosiaalisen elämän ja todellisen maailman olevan (ja että sen täytyy olla) kokonainen,

kokonaisuus ja muuttumaton; usein ja ikävällä tavalla muutettu poliittiseksi ideaksi kuten Hitlerin tavoite puhdistaa länsimainen kulttuuri eliminoimalla juutalaiset; yksi yleisimmistä – – postmodernististen sosiaaliteorioiden kritiikin kohteista (Lemert 2005, 68. Suom. M. H.)

Postmodernismin totaliteettisuhteen osalta Lemert tarkastelee sitä, miten Jean-François Lyotardin ”Vastaus kysymykseen: Mitä postmoderni on?” -esseen (1986/1982) lopetusvirkkeen kuuluisa kehoitus julistaa sota totaliteettia vastaan toteutuu erilaisten postmoderni(e)n teoreetikoiden ja filosofien ajattelussa. (Lemert 2005, 40.) Lyotardin esseessä totaliteetti näyttyy pyrkimyksenä hallita todellisuutta selkeillä merkityksillä ja esitettävyydellä, vaikka ”käsitettävää” ei voi esittää (Lyotard 1986, 157). Kehotus sotaan totaliteettia vastaan paljastaa ensi sijassa, kuinka postmodernin filosofian mukaan totaliteetissa on kysymys kaikista niistä viime vuosisatojen totalisoivista ja hegemonisista ajattelutavoista ja ideologioista, jotka ovat johtaneet sotiin ja kärsimyksiin. Totalisoiva ajattelu näyttyy syynä ja syyllisenä erilaisiin ihmisten aiheuttamiin katastrofeihin ja kauhuihin. Lopulta myös kaikenlaiset filosofiset järjestelmät, uskonnot ja maailmankatsomukset ovat totaliteetteja, kokonaisuuksia, joita Lyotard *Tieto postmodernissa yhteiskunnassa* -tutkimuksessaan (1985; *La condition postmoderne*, 1979) nimittää metakertomuksiksi ja jotka postmodernissa korvautuvat irrallisilla pienillä kertomuksilla, toisistaan erillisillä kielipeleillä.

Postmodernin totaliteettisuhteen osalta on olennaista huomata, että hyvinkin erilaiset ja keskenään erimieliset postmodernin ja postmodernismin teoriat ovat mukana Lyotardin julistamassa sodassa totaliteettia vastaan. Postmoderni ironia, merkitysten ketjuuntuva leikki, verkostoiksi purkautuva (inter)tekstuaalisuus, dekonstruktio ja suurten kertomusten kuolema irrottavat kaikki ajatuksesta, että ilmiöiden ja olemassaolon takana voisi olla yksi tavoiteltava merkitys. Sen sijaan, että postmodernissa modernin tavoin etsittäisiin kadonnutta merkitystä, siinä hyväksytään todellisuuden fragmentaarisuus ja ristiriitaisuus, toisistaan irralliset kielipelit, merkkien ja merkitysten merkityksetön leikki, *simulacra*. Ne kaikki edustavat yhtä lailla sotaa (mitä tahansa) totaliteettia

vastaan. Postmodernismia yhdistävä ironia on nimenomaan totaliteetin vastustamista, sillä ironia välttelee ja väistelee sitä, mihin totaliteetti pyrkii: totuudellista ja pysyvää merkitystä.

Metamodernismin totaliteettisuhde

Modernilla ja postmodernilla on jännitteinen ja toisilleen vastakkainen suhde totaliteettiin. Metamodernismin totaliteettisuhde puolestaan muuttaa näiden painopistettä ja palaa postmodernista osittain modernin tapaan ymmärtää totaliteetti, koska metamodernismissä ollaan jälleen kiinnostuneita totuudellisen merkityksen mahdollisuudesta. Siinä, missä postmoderni vastustaa totaliteettia, metamodernismissä on alettu etsiä tapoja hahmottaa maailmaa ja todellisuuskokemusta kokonaisuuksien kautta.

Metamodernismin totaliteettisuhdetta hahmotellessa on lähtökohtaisesti hyvä kiinnittää huomiota toteamukseen, joka päättää Timotheus Vermeulenin ja Robin van den Akkerin ”Notes on Metamodernism” -eseen (2010). Sen mukaan metamodernin ihmisen ”kohtalo” on tavoitella jatkuvasti etäännyvää horisonttia:

Metamodernismi korvaa nykyisyyden parametrit tulevaisuuden läsnäololla, joka on tulevaisuudeton, ja se korvaa paikan rajat surrealistisella paikalla, joka on paikaton. Sillä tämä on todellakin metamodernin ihmisen ’kohtalo’: tavoitella horisonttia, joka etäänny jatkuvasti. (Vermeulen & van den Akker 2010; suom. M. H.)

Lainaus viittaa *atooppiseen metaksikseen*, ajan ja paikan suhteeseen, joka eroaa sekä modernin että postmodernin aikapaikallisuudesta: atopos on ”mahdottomalla tavalla samanaikaisesti paikka ja ei-paikka, alue ilman rajoja, sijainti ilman parametreja”, metaksis on ”samanaikaisesti täällä, siellä ja ei-missään” (Vermeulen & van den Akker 2010). Metamodernin ihmisen välttämättömyys tavoitella jatkuvasti etäännyvää horisonttia kuvaa tätä paradoksaalista tilaa, jossa ajan ja paikan kokeminen on samanaikaisesti kokemusta niiden rajattomuudesta. Aiemmin Vermeulen ja

van den Akker ovat tekstissään viitanneet samankaltaiseen tavoitteluun kyseenalaistaessaan postmodernin väitteen historian lopusta. Heidän mukaansa väite nojaa Hegelin ja ”positiivisen idealismin” historiakäsitykseen, jossa historialla on tarkoitus ja päämäärä. Sen saavuttaminen merkitsee myös historian loppua. Metamodernistinen suhde historiaan perustuu Hegelin historiakäsityksen sijasta Immanuel Kantin filosofia-
ta virikkeitä saaneeseen, tämän luvun johdannossa mainittuun ikään kuin -ajatteluun. Se on sitoutumista ”mahdottomaan mahdolliseen” eli siihen, että historiaan tulee suhtautua ja suuntautua ikään kuin sillä olisi tarkoitus ja päämäärä, vaikka sillä ei niitä olekaan. Ikään kuin -ajattelussa historia (ikään kuin) jatkuu loppumatta. (Vermeulen & van den Akker 2010.) Asenne ulottuu lopulta koko olemassaolon tapaan, jossa tavoitellaan totuutta huolimatta siitä, ettei sen edes odoteta löytyvän:

Nykyisessä metamodernissa diskurssissa myönnetään, että historian tarkoitus ei koskaan voi täytyä, koska sitä ei ole olemassa. Metamodernismi suhtautuu tähän kuitenkin ikään kuin tarkoitus olisi olemassa.

--

Metamodernismi liikkuu liikkumisen vuoksi, yrittää väistämättömästä epäonnistumisestaan huolimatta; se etsii ikuisesti totuutta, jota se ei koskaan odota löytävänsä. (Vermeulen & van den Akker 2010. Suom. M. H.; ks. myös Vermeulen & van den Akker 2015, 66.)

Kuvaannollisena esimerkkinä tutkijoilla on sarjakuvastriippien maailmasta tuttu kaksoissidos, jossa aasi loputtomasti jaksaa tavoitella itseensä kepin varassa sidottua, edessään keinahtelevaa porkkanaa, vaikkei voi sitä koskaan saavuttaa (Vermeulen & van den Akker 2010). Porkkanaa tavoitteleva aasi ja Vermeulenin ja van den Akkerin muu retoriikka tuovat mieleen varhaisen Georg Lukácsin käsityksen modernin kätketystä totaliteetista, jota subjektin on pakko tavoitella. Onkin niin, että vaikkei suhdetta totaliteetin problematiikkaan ole artikuloitu suoraan heidän tai muidenkaan keskeisten metamodernismista kirjoittaneiden tutkijoiden kirjoituksissa, ajatuksellisesti se on monin tavoin mukana keskustelussa

ja teoretisoinnissa (ks. esim. Gibbons 2020, 139; Josephson Storm 2021, 20). Jo lähtökohtaisesti se, että metamodernismi ymmärretään Raymond Williamsin tarkoittamaksi *tuntemusrakenteeksi*, on tuonut mukanaan kysymyksen kokonaisuuden ja yksityiskohtien suhteesta: tuntemusrakenne on kokemuksen kokonaisuus, joka on aina enemmän kuin erillisten osiensa summa (Williams 2015/1977, 23). Olennaisin huomio metamodernismin suhteesta totaliteettiin tulee esille Vermeulenin ja van den Akkerin kuvatessa sitä, miten metamodernismi ontologisessa mielessä on oskillaatiota, pysähtymätöntä ja valintaa tekemätöntä epäsymmetristä heilahtelua modernin ja postmodernin vastakkaisten napojen välillä. Heiluriliikkeen vastanapojen joukkoon kuuluvat heidän mukaansa myös totaliteetti (kokonaisuus) ja fragmentaatio sekä yhtenäisyys ja moninaisuus. (Vermeulen & van den Akker 2010, 5–6.)

Oskillaation kokonaisuuden ja fragmentaarisuuden välillä voi nähdäkseni tulkita kuvaavan metamodernismin modernista ja postmodernista erottautuvaa suhdetta totaliteettiin. Siinä modernin kätkeyn totaliteetin tavoittelun tai postmodernin totaliteetin kieltämisen sijaan huojahdellaan tekemättä valintaa kokonaisuuden ja fragmentaation välillä niin, että totaliteetti tarjoutuu jälleen mahdollisuudeksi tavoitella merkitystä. Tässä mielessä metamodernismi, jota pidetään monien postmodernismin kieltämien ideoiden paluuna, on myös totaliteetin ja totaliteettia koskevan problematiikan paluu ja uudelleentulkinta. Metamodernismin tutkimus ja teoria ei postmodernismin tavoin hyljeksi totaliteetin ideaa, vaan sen piirissä on mielekästä kysyä ja ajatella kokonaisuutta. Tämänkaltaisen suhde totaliteettiin näkyy esimerkiksi metamodernismin tutkijoiden analyyseista, jotka käsittelevät globaaleja kriisejä, ilmastonmuutosta ja antroposeenin aikakautta: pyrkimys ymmärtää ja hahmottaa kokonaisuuksia yhdistää metamodernismitutkimuksen näkökulmia. (Ks. esim. Vermeulen & van den Akker 2017; Gibbons 2020.)

Metamodernismin tapa suhtautua kokonaisuuksiin tuo esiin 2000-luvun ajattelussa tapahtuvan merkittävän muutoksen suhteessa totaliteettiin. Ennen modernia totaliteetti ymmärrettiin suljetuksi olemassaolon kokonaisuudeksi, kaikille yhteiseksi merkityksen kehykseksi, joka teki asioista ja ilmiöistä ymmärrettäviä. Modernissa merkitykset pake-

nevat ja totaliteetti on kätkeyty, mutta merkitystä kysyvän modernin ihmisen on välttämätöntä etsiä sitä. Postmodernissa totaliteetti kielletään ja sitä vastustetaan merkityspakoisuudella, moninaisuudella ja fragmentaarisuudella. Metamodernismissä totaliteettia edustaa pysähtymätön oskillaatio totaliteetin ja fragmentaation välillä.

Taivaallisen vastaanoton arvoituksellinen fragmentaarisuus

Millä tavalla metamodernismin totaliteettisuhde tulee esille nykykulttuurissa ja miten siihen liittyviä asioita ja piirteitä voidaan havaita erilaisista kulttuurituotteista kuten kaunokirjallisista teksteistä? Vastatakseni tähän kysymykseen analysoin näytettä suomalaisesta kokeellisesta nykyproosasta. Kohdeteoksenani on Jukka Viikilän *Taivaallinen vastaanotto*, jossa mielestäni näkyy hyvin, mitä oskillaatio totaliteetin ja fragmentaation välillä voi käytännössä tarkoittaa ja miten suhde postmodernismin totaliteettivastaisuuteen näyttäisi nykykirjallisuudessa ja -kulttuurissa muuttuneen. Pohdin analyysissäni kahta asiaa: Ensinnäkin kartoitan sitä, millä tavalla ja millä keinoilla määrittelemäni metamoderni totaliteetti edustuu teoksessa käytännössä. Toiseksi pohdin, millaisen näkökulman käsitys metamodernista totaliteetista antaa kohdeteoksen tulkittamiseksi ja ymmärtämiseksi. Aloitan analyysin romaanin fragmentaarisuuden käsittelyllä ja jatkan siitä kohti tulkintoja rakenteen ja tematiikan yhtenäisyydestä sekä teoksen ja metamodernin totaliteetin suhteesta.

Analysoitavaksi valittu Jukka Viikilän toinen romaani on kokeellinen teos, joka koostuu yleensä muutaman virkkeen mutta lyhimmillään yhden lauseen ja pisimmilläänkin vain parin sivun laajuisista tekstifragmenteista. Tekstifragmenttien henkilökertojista – joita kuvaamaan mielestäni kertoja-sanaa paremmin sopii sana *puhuja*, sillä kertomisen sijasta he pikemminkin käyttävät lyhyitä puheenvuoroja – ei juurikaan anneta taustatietoa. Heistä ei tule esille juuri muuta kuin nimi ja heidän kulloinenkin puheenvuoronsa, mikä tarkoittaa esimerkiksi näkemystä jostakin asiasta, ajatusta tai hyvin lyhyttä episodista tai sattumusta henkilön elämästä. *Taivaallisen vastaanoton* fragmentaarisuus vaikuttaakin aluksi hallitsemattomalta ja epäyhtenäiseltä.

Tulkinnallisesti ensimmäinen kiinnostava kysymys on, miksi teos on sellainen kuin on, mihin se fragmentaarisuudellaan ja sekavalla moniäänisyydellään pyrkii? Vihje kohti vastausta löytyy kirjan alusta ja huomion kiinnittämisestä siihen, mitä teoksessa todetaan jo ennen kuin yksittäiset puheenvuorot alkavat. Kirjan nimiölehdellä on nimittäin varsin epätavallisia tietoja, jotka voivat vaikuttaa teokseen tulkinnallisesti. Tavanomaiset nimiölehden takasivulle kuuluvat tekstit ovat sellaisia perustietoja kuin tieto kirjapainosta, kustantajan tiedot, julkaisuvuosi, (tämän nykyaikaisen suomalaisromaanin tapauksessa myös) Made in Finland -merkki ja ympäristömerkki. Periaatteessa tällaisiin tavanomaisiin merkintöihin voi laskea kuuluvan myös sivulla esitetyt tiedot siitä, mistä romaanissa esiintyvät kolme teossitaattia ovat peräisin. Epätavanomaisempana voi pitää, että nimiölehdellä on määre ”*Taivaallinen vastaanotto. Himmeli*” – ja varsinkin sitä, että sieltä löytyvät nämä kaksi virkettä:

Tämän kirjan jokaisen henkilön esikuvana olen minä itse.

Mitään vastaavuuksia ns. oikean elämän kanssa ei pidä ajatella.

Nimiösivun ja sen kääntöpuolen sisältämät, teokseen liittyvät mutta varsinaisesti siihen kuulumattomat tekstit ovat narratologi Gérard Genetteltä periytyvän terminologian mukaan *peritekstejä*. Ne ovat sellainen kynnystekstien eli *paratekstien* laji, jotka kehystävät teosta sen lähimmässä tekstuaalisessa ympäristössä eli tällaisilla teoksen ”ylimääräisillä” sivuilla ja kansissa mutteivat silti kuulu varsinaiseen teokseen. (Genette 1997, esim. 5, 37.) Harvemmin ne esiintyvät lukemisen ja tulkinnan ohjeina tai niitä koskevinä vihjeinä kuten nyt *Taivaallisessa vastaanotossa*.

Peritekstissä Viikilän teokselle annetaan fiktiivisessä proosassa epätaavallinen alaotsikko ”himmeli” sen sijaan, että kyseessä olisi ”romaani”. Alaotsikko voidaan ymmärtää kirjailijan teokselleen antamaksi omalautuiseksi lajimääreeksi sekä tulkinnalliseksi kiinnostuksen herättäjäksi lukijalle. Se vaikuttaa siihen, mitä teokselta alkaa odottaa. Yhtäältä sana voi linkittää lukijan ajatukset tietynlaiseen oljesta tehtyyn rakennelmaan, toisaalta taivaaseen (saksan ja ruotsin ’himmel’) ja siten teoksen nimeen, *taivaalliseen* vastaanottoon, ja näiden kaikkien tulkinnallisiin merkityksiin. Toinen merkityksellinen periteksti, huomautus siitä, että

kirjan esikuvana on ”minä itse” ja että tosielämän vastaavuuksia ei pidä ajatella, näyttäytyy vakavasti otettavan kirjailijan omana äänenä, joka ohjaa lukemaan teosta tietyllä tavalla. Huomautuksessa kuitenkin ei – toisin kuin useimmiten romaanin katkelmissa – ole lainkaan puhujan nimeä alapuolellaan. Siinä ei lue Jukka Viikilä, vaikka se ohjaa tällaisen näkymättömän allekirjoituksen oletamaan. Myös maininta niin sanotusta oikeasta elämästä tuo jännitteisyyttä fiktiiviseen proosaan kuuluvan teoksen ja peritekstin välille. Jännite syntyy siitä, että teos käsittelee pääaiheenaan sydänsairautta ja avosydänleikkausta, jotka todellisen tekijän tiedetään kokeneen ja käyneen läpi, mutta näitä vastaavuuksia lukijan peritekstin kehotuksen mukaan ”ei pidä ajatella”.

On kiinnostava kysymys, voidaanko peritekstin puhujan, jonkun ”minun”, joka on teoksen esikuvana, lopulta edes ajatella olevan erillään fiktiivisestä teoksesta. Konventionaalisesti – koska lause esitetään peritekstinä, ei osana varsinaista kaunokirjallista teosta – ja samalla näennäisesti se toki ehdottaa, että lausuja on Jukka Viikilä ja että lause on otettava vakavasti ja faktuaalisena tosilauseena teoksesta. Kuitenkin samalla peritekstin puhujakin on vain yksi yhden erillisen fragmentin puhuja muiden puhujien moniäänisessä joukossa, sillä *Taivaallisen vastaanoton* poetiikkaan kuuluu, että puhujat vaihtuvat koko ajan puheenvuorosta toiseen. Yksi ääni ei voi erottua toisista niin, että jonkun puhujan voitaisiin mistään positiosta käsin tulkita hallitsevan tai kehystävän romaanin merkityksiä.

Monet fragmenttien puhujista ovat äänessä vain yhden kerran, joidenkin henkilöhahmojen jaksoja, kuten Mintun, Mirvan ja Raunon, esiintyy eri vaiheissa läpi romaanin. Se, kuka milloinkin on katkelman puhuja, ilmoitetaan nimeämällä tämä fragmentin lopuksi esimerkiksi näin:

Kirjoitan mieluummin oudon kirjan tavallisista ihmisistä kuin tavallisen kirjan oudoista ihmisistä.

MIKA (TV, 43.)

Ne fragmentit, joissa ei ole nimeä, on yleensä merkitty sivunumeroilla katkelman aluksi:

s. 240

Viimeisen viikon rintalastani on rutissut ja naksunut uhkaavasti. Se on myös huomattavan arka. Leikkauksesta on kulunut nyt kaksi vuotta ja satakahdeksan päivää. (TV, 361.)

Henkilönimillä varustetut katkelmat esiintyvät aina yhden nimetyn puhujan ajatuksina, mutta sivunumeroidut fragmentit houkuttelevat tulkintaan, että ne ovat samaan aikaan peräisin kahdesta eri lähteestä: ne ovat sitaatteja teoksen puheenvuoroissa usein esillä olevan fiktiivisen kirjailijan Jan Holmin teoksesta *Taivaallinen vastaanotto* (jolla on siis sama nimi kuin Viikilän romaanilla) ja/tai merkintöjä todellisen kirjailijan Jukka Viikilän muisti- ja päiväkirjoista. Teos ohjaa lukemaan niitä fiktiivisen Holmin *Taivaallisen vastaanoton* katkelmina, koska useissa puheenvuoroissa nimetyt henkilöhahmot kertovat tästä lukemastaan teoksesta, jota sivunumeroidut lainaukset sitten muistuttavat. Toisaalta epäsuorasti viitataan esimerkiksi lehdistöstä tai sosiaalisesta mediasta välittyvään kuvaan ja tietoon Jukka Viikilän elämästä. Osuva esimerkki on vaikkapa romaanin kohta, jossa lainataan todellista blogitekstiä vuodelta 2018. Ainoa suoraan sitaattiin tehty muutos romaanin maailmassa on, että tosimaailman alkuperäisen blogitekstin Jukka Viikilä -nimi on vaihdettu Jan Holmiksi:

s. 402

Illalla luen päiväkirjaani vuodelta 2018. Kaikki alkoi mennä huonosti yhden blogikirjoituksen jälkeen. Teksti loppuu sanoihin: ”Jan Holm on jo päässyt kirjallisuuden historiaan miehenä, jolle Baba Lybeck myönsi Finlandia-palkinnon. Joku saattaa tulevaisuudessa muistaa Holmin myös miehenä, joka myi sielunsa ABC:lle.” (TV, 323.)

Teoksen fragmentaarisuus näyttäytyy enigmaattisena: arvoituksena, jossa yhtäältä monet erinimiset henkilöhahmot puhuvat kokonaisuuden kannalta irrallisilta vaikuttavista asioista, toisaalta aktuaalisen Jukka Viikilän ja fiktiivisen Jan Holmin hahmojen ero tai samuus jää epäselväksi. Fragmentaarisuuden vastapuoleksi kuitenkin lopulta nousee vahva pyr-

kimys kokonaisuudeksi – aivan metamodernin totaliteettikäsitteksen mukaisesti.

Himmeli ja uudelleen löydetty totaliteetti

Taivaallista vastaanottoa on luettu kritiikeissä yksinomaan moniäänisenä, monen eri henkilöhahmon romaanina, jollaisena se kaikessa fragmentaarisuudessaan esiintyykin. *Helsingin Sanomien* Vesa Rantama esimerkiksi pitää moniäänisyyttä muutoin onnistuneena, mutta henkilöhahmojen välillä ei ole hänen mielestään tarpeeksi eroja: ”Teoksen heikkoutena voi pitää sitä, että näennäisestä moniäänisyydestä huolimatta sen henkilöt eivät eroa kovin paljon toisistaan. Lähes kaiken sanotun voi kuvitella saman puhujan suuhun, joten nokkela sutkauttelu ylimääräytyy, vaikka havainnot ovatkin valtaosin teräviä.” (Rantama 2021.)

Onkin niin, että teoksen fragmentit muistuttavat toisiaan. Ne kaikki ovat kirjakielisiä, ja on vaikea ylipäätään löytää kielellisiä eroja keidenkään puhujien välillä. Oman käsitykseni mukaan sellaisia ei todellakaan edes ole. Sisällöllisesti eroja kyllä on esimerkiksi kuvatuissa aiheissa ja tapahtumissa, henkilöhahmojen ammateissa, sukupuolissa, etnisyyksissä, mutta nekään eivät toimi selkeästi henkilöiden minuutta tai identiteettiä rajaavina saati korostavina tekijöinä, sillä ne tuodaan esille varsin neutraalisti ja suorastaan kliinisesti. Erot ovat vain näennäisiä. Vaikka puhujiksi on nimetty eri henkilöitä, erojen puuttuminen heidän välillään johtaa siihen, että puhuja on jokaisen henkilön kohdalla myös mahdollista tulkita yhdeksi ja samaksi henkilöksi. Kaikki erilliset puhujat voidaan tunnistaa vain puolihuolimattomasti naamioiduksi samaksi kirjailijaksi kuin sivunumeroiduissa jaksoissa, olipa kyseessä sitten todellinen Viikilä tai fiktiivinen Holm.

Teoksen keskeiset aiheet ovat kirjailijan sydänsairaus ja avosydänleikkaus sekä teos nimeltä *Taivaallinen vastaanotto*. Näitä aiheita käsitellään teoksen sisällä fiktiivisen, sydänsairauden ja avosydänleikkauksen läpikäyneen Jan Holmin hahmon ja hänen teoksensa *Taivaallinen vastaanotto* kautta. Useimmat puhujat ovat lukeneet Holmin teoksen ja esittävät siitä kriittisiä arvioitaan, pohdintojaan ja tulkintojaan:

(eklektismi)

Ymmärrän kyllä, että eräänlainen moniäänisyys ja hallittu seka-
vuus on romaanissa pyrkimyksellistä, mutta pääni ei silti pääse
riittäväällä tavalla sekoittumaan. Muistan jatkuvasti kaiken, mitä
kirjassa on kerrottu, eikä informaatiotulva saa hukutettua minua
niin kuin kirjailija on mahdollisesti tarkoittanut.

VEERA (TV, 204.)

Taivaallisesta vastaanotosta en voi sanoa hirveästi pitäväni. Mielestä-
ni se on rakenteeton. Tuntuu kuin kirjailija ei olisi jaksanut nähdä
vaivaa romaanimuodon eteen. Ajatukset ovat kauniita ja kieli toi-
mivaa, mutta minulle jää vaikutelma, että itse romaani on jäänyt
kirjoittamatta.

LINNEA (TV, 210.)

Kirjallisesti ajateltuna: onko nyt oikea hetki juuri tämänkaltaiselle
muodonannolle? Onko *Taivaallinen vastaanotto* tarkasti tässä ajas-
sa? Näkeekö se alati muuttuvan maailmamme? Onko sillä käytös-
sään oikeat instrumentit, romaanitekniset keinot, jotka muuttavat
lauseet ja konstruktiot elämäksi? Tapahtuuko romaani aikalaiselle,
myöhästyneelle vai ennakoivalle henkilölle?

TAISTO (TV, 73.)

Nimi *Taivaallinen vastaanotto* viittaa tietenkin romaanin loppuun,
joka tapahtuu, ainakin oman tulkintani mukaan, kuoleman jälkei-
sessä tilassa.

ARMAS (TV, 361.)

Muutenkin teoksessa viitataan jatkuvasti sen omaan sisältöön ja raken-
teeseen, sellaisissakin jaksoissa kuin Mirvan muistikirja, jossa suunnit-
tellaan nimeämätöntä uudenlaista romaania:

(mahdolliset alkusanat, luonnostelua)

Voit käydä sisälle romaaniin haluamastasi kohdasta ja lukea sitä
haluamasi verran. Nykyinen järjestys perustuu yhden editorin nä-

kemykseen tapahtumista.

MIRVAN MUISTIKIRJA (TV, 275.)

(dramaturginen periaate)

Teokseni vaatisi jonkin hyvin yksinkertaisen rakenteellisen/ajatuksellisen idean, joka valaisisi kaiken tähän asti kirjoittamani, näytäisi missä kaikissa kohtaa teokseni on ja missä ei, vähän kuin röntgenkuvassa, ja tietäisin poistaa ylimääräisen ja lisätä olennaista tai kirjoittaa kaiken uuden periaatteen mukaan, vaihtaa sekalaiset kertojanäänet yhden henkilön monologiksi tai siirtää jokaisen kerronnallisen yksikön aina uuden kertojan alaisuuteen.

MIRVAN MUISTIKIRJA (TV, 305.)

Taivaallisen vastaanoton yhdellä fiktiivisellä tasolla henkilöhahmot analysoivat ja tulkitsevat teosta, jonka Jan Holm on kirjoittanut. Samalla tämä teos on tai muistuttaa teosta, jota romaanihenkilö Mirva vasta suunnittelee. Todellisuudessa lukija lukee samaa tai sitä muistuttavaa teosta *Taivaallinen vastaanotto*, jonka on kirjoittanut avosydänleikkauksen läpikäynyt kirjailija Jukka Viikilä. Tällä postmodernismia muistuttavalla fiktionaalisuuden kerrostumisella ja toden ja fiktion tarkoituksellisella sekoittelulla on yhteys myös siihen, miksi teokselle on annettu määrite ”himmeli”. Peritekstimääritelmän lisäksi romaanin himmeliys on tuotu eri tavoin esille sekä Jukka Viikilän useissa haastatteluissa mediassa että romaanin fiktiivisissä tekstifragmenteissa:

s. 328

Romaanini muoto on himmeli. Se on yhtäläinen joka suunnasta. Olen koonnut sen oljista. Pienimmätkin lämpötilavaihtelut saavat sen liikkeeseen. Jos sen ohi yrittää hiipiä, se alkaa pyöriä. Yhdestä tikunraapaisusta se roihahtaa liekkeihin. (TV, 9.)

Se että himmelin lävitse voi nähdä, ainakin se.

KRISTIINA (TV, 106.)

Himmeli, mutta miksei yhtä hyvin rukousnauha.
SUE (TV, 212.)

Himmelirakenteen voi tulkita kuvaavan sitä, kuinka irralliset osat, himmelissä eri pituiset oljenkorret, ovat sisäisillä, ulospäin näkymättömillä langoilla kiinni toisissaan ja muodostavat tietynlaisen kokonaisrakenteen. Teoksen himmeliys viitannee myös sen tilallisuuteen ja tulkinnalliseen ilmapuuteen, jonka tämä rakenne mahdollistaa. Ja kuten ensimmäisestä lainauksesta yllä tulee esille, himmeli on myös rakenne, joka on altis liikkeelle ja muutokselle tai tuhoutumiselle. Tulkinallisesti himmelinimitys onkin mielestäni osuva nimenomaan suhteessa kysymykseen siitä, millainen kokonaisuus teos on. Ei voida sanoa, että teos on pelkästään fragmentaarinen, eikä että se yksiselitteisesti muodostaa tulkinallisesti ehjän ja muuttumattoman kokonaisuuden.

Himmelirakenteessa tulee esiin metamoderni totaliteettisuhde, sillä siinä jäädään kokonaisuuden ja fragmentaarisuuden väliin tavalla, jota Vermeulen ja van den Akker tarkoittavat metamodernilla oskillaatiolla. Rakenne perustuu irrallisiin fragmentteihin mutta edustaa epävakaata ja tuhoutumisaltista kokonaisuutta, joka nimetään ”himmeliksi”. Lisäksi romaanissa sama oskillaatio kahden ääripään eli totaliteetin ja fragmentaarisuuden välillä toteutuu myös sisällössä, koska henkilöhahmojen moninaisuus ja moniäänisyys on yhtäaikaaisesti yhtenäistä ja yksiaänistä – kirjailijan – ääntä.

Yhtenäisyys ja yksiaänisyys selittävät senkin, miksei *Taivaallisen vastaanoton* henkilöillä ole sen enempää toisistaan erottuvia kielellisiä idiolektejä ja identiteettejä kuin ajatuksiakaan muusta kuin lähinnä teoksesta, sen kirjoittajasta ja tämän elämästä ja kiinnostuksenkohteista kuten luksuskelloista ja sijoittamisesta. Peritekstissä mainittu kirjailijan itsensä oleminen kaikkien teoksensa henkilöiden esikuvana paljastuu siinä paradoksissa, että kaikki eri henkilöt ovat yksi ja sama kirjailija itse. Ajatus tällaisesta moniäänisyyden yksiaänisyydestä ja kaikkien henkilöiden samuudesta tuodaan esille romaanissa kerran suorasanaisestikin: ”Mikään ei erota meitä toisistamme. Pienimpienkin yksityiskohtien tasolla olemme sama ihminen. Kaiken mitä teen, teen sinun puolestasi niin kuin kaikki sinun tekosi ovat minun tekojani. – – Kaikki minulle tapahtuva tapahtuu sinussa.” (TV, 373.)

Lopuksi: kuolevaisuuden yhdistämät

Taivaallinen vastaanotto on monitasoinen teos, jossa toteutuu esitetyn kaltainen metamoderni oskillaatio totaliteetin ja fragmentaation sekä lisäksi muiden modernien ja postmodernien ideoiden ja konventioiden välillä. Monikerroksiset teokseen itseensä viittaavat fiktionaaliset tasot samoin kuin toden ja fiktion tasojen sekoittaminen ovat tuttuja keinoja postmodernistisesta metafiktiivisestä kirjallisuudesta, mutta sisällöllisesti *Taivaallinen vastaanotto* pyrkii vilpittömästi kohti postmodernismia edeltäviä ja metamodernissa jälleen aktualisoituneita teemoja. Niihin johtavat romaanissa käsitellyt vakavat aiheet, joilla on suora yhteys todellisen kirjailijan elämään. Fiktioon niveltävä faktuaalinen asia ja tapahtuma *Taivaallisen vastaanoton* taustalla on kirjailija Jukka Viikilän sydänsairaus ja avosydänleikkaus, mikä tematisoi teoksen olennaisen ihmisyyttä koskevan kysymyksen, kuolevaisuuden, kuoleman pelon ja väistämättömyyden. Yksi teoksen avainlauseita onkin Juha-nimiselle henkilölle langennut toteamus: ”En halua kuolla. Tämä lienee ainoa tosilause, jonka osaan kirjoittaa” (TV, 368). Tätä teemaa romaani käsittelee vakavasti sekä kirjailijan yksilönäkökulmasta että yleismaailmallisesti. Kuolevaisuus on kaikkien ihmisten yhteinen jaettava, jolla on ”totalisoiva” merkitys, tai kuten yhdessä fragmenteista todetaan: ”Jokaisella on oma tarinansa tulevasta kuolemastaan. Mikä sinun tarinasi on?” (TV, 340.)

Merkitykseltään kuolevaisuus liitetään romaanissa niin sairauteen kuin kristilliseen taivaaseen. Helposti syttyvä ja tuhoutuva himmeli viitanee myös ihmisruumiin tuhoutuvuuteen ja heikkouteen sairauden ja kuoleman edessä. Koska sydänsairaus ja avosydänleikkaus ovat tasapainottelua elämän ja kuoleman välillä, ne tekevät ihmisen tietoiseksi kuolevaisuudestaan ja kuoleman väistämättömyydestä. Otsikko *Taivaallinen vastaanotto* ja määre ”himmeli” korostavat tätä kuolevaisuustematiikkaa. Jossain määrin romaani muistuttaa myös nykyaikaista, sosiaalisessa mediassa elävää *exemplumia* – opettavaista ja esimerkin antavaa kertomusta, joka pohjaa vuosisatojen takaisiin katolisen perinteen kääntymyskertomuksiin. Asetelma kuitenkin monimutkaistuu, koska teoksessa käsitellään kuolevaisuutta yleisenä teemana, eikä se tarjoa esikuvallista tai samastuttavaa narratiivia. (Vrt. Katajala-Peltomaa & Mäkelä 2022.)

Kuolevaisuustematiikka selittää sitä, miksi romaanin henkilöt ovat yhtä aikaa monta eri henkilöä ja sama henkilö; ei ole väliä, kuka puhuu ja mitä, kun on puhe kuolevaisuudesta. Henkilöhahmot ovat eräänlaista hämäystä, suuri kupla, jonka sisällä ja takana on yhden ihmisen, kirjailijan, suhde omaan kuolevaisuuteensa, mutta samaan aikaan on kysymys kaikkia ihmisiä yhdistävästä kokemuksesta, mikä selittää moniäänisyyden. Siksi ei ole varsinaisesti ihme, että romaani päättyy mottona tai jälkisanoina esiintyvään lainaukseen Paavalin kirjeestä korinttilaisille, jossa muistutetaan elämän hetkellisyydestä ja merkityksettömyydestä suhteessa ikuisuuteen ja kuolemaan, katoavasta fragmentaarisuudesta suhteessa pysyvään kokonaisuuteen: ”*Emmekä me kiinnitä katsettamme näkyvään vaan näkymättömään, sillä näkyvä kestää vain aikansa mutta näkymätön ikuisesti.* / (2. kirje korinttilaisille 4:18)” (TV, 377.)

Viikilän romaanin analyysi tuo esille, että kyseessä on yksi metamodernia totaliteettikäsitystä edustava teos nykykulttuurissa ja tarkemmin suomalaisessa kokeellisessa nykyproosassa. Analyysin pohjalta voidaan huomata, millä tavalla metamodernismissa suhde kysymykseen totaliteetista on muuttunut verrattuna postmodernismiin; teoksessa ei pyritä vastustamaan saati kielletä totaliteettia vaan kurkotetaan kohti merkitystä sekä rakenteen että sisällön tasoilla. Romaanin muoto ja maailma oskilloivat irrallisten, merkityksettömiltä vaikuttavien elämän yksityiskohtiin liittyvien fragmenttien ja kuolevaisuuden tajuamiseen palautuvan merkityksellisen pysyvän kokonaisuuden, totaliteetin, välillä.

Taivaallisen vastaanoton kaltaisia esimerkkejä metamodernismin totaliteettisuhteesta löydämme ympäriltämme paljon, jos ja kun niitä haluamme etsiä, ja useampikin suomalaisen kokeellisen nykyproosan teosanalyysi saattaisi hyötyä tällaisesta totaliteettiproblematiikkaan kohdistuvasta näkökulmasta ja mielenkiinnosta. Ehkä katse kannattaa muutenkin suunnata entistä enemmän modernin ja postmodernin suhteeseen tai ironian ja vilpittömyyden väliseen oskilloivaan jännitteeseen? Esimerkiksi *Taivaallisessa vastaanotossa* modernismin konventiot, kuten moninäkökulmaisuus ja näkökulmaltaan rajalliset minäkertojat, kohtaavat postmodernistisen teoksen itseensä viittaavuuden. Näillä keinoilla ja niitä yhdistämällä se pyrkii ylittämään postmodernistisen ironian ja tavoittelemaan metamodernistista vilpittömyyttä ja vakavasti otettavaa

merkitystä – tai kuten *Taivaallinen vastaanotto*, Jan Holm, Jukka Viikilä sen sanoo:

Taivaallisen vastaanoton ei tarvitse olla napakka. – Se saa olla vilpittön, hellä ja silmuinen. Siinä saa olla tavallisia tunteita. Ironian ei tarvitse kuulua sen maailmankuvan keskiöön. Huumorin ylipäättään ei tarvitse olla sen tähtäinpisteitä. Se voisi pyrkiä olemaan tarkka ilman että tunnistamiseen sisältyisi naurua tai hymyä. (TV, 300.)

LÄHTEET

KOHDETEOS

TV = Viikilä, Jukka 2021: *Taivaallinen vastaanotto*. Helsinki: Otava.

TUTKIMUSKIRJALLISUUS

- Akker, Robin van den & Vermeulen, Timotheus 2017: Periodising the 2000s, or, the Emergence of Metamodernism. Teoksessa Akker, Robin van den & Gibbons, Alison & Vermeulen, Timotheus (toim.) *Metamodernism. Historicity, Affect and Depth after Postmodernism*. London: Rowman & Littlefield, s. 1–19.
- Akker, Robin van den & Gibbons, Alison & Vermeulen, Timotheus (toim.) 2017: *Metamodernism. Historicity, Affect and Depth after Postmodernism*. London: Rowman & Littlefield.
- Genette, Gérard 1997: *Paratexts. Thresholds of Interpretation*. Käänt. Jane E. Lewin. Cambridge: Cambridge University Press. Ranskankielinen alkuteos 1987.
- Gibbons, Alison 2020: Metamodernism, the Anthropocene, and the Resurgence of Historicity. Ben Lerner's 10:04 and "The Utopian Glimmer of Fiction" – *Critique: Studies in Contemporary Fiction* 62:2, s. 137–151.
- Jay, Martin 1984: *Marxism & Totality. The Adventures of a Concept from Lukács to Habermas*. Berkeley: University of California Press.
- Josephson-Storm, Jason Ānanda 2021: *Metamodernism. The Future of Theory*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Katajala-Peltomaa, Sari & Mäkelä, Maria 2022: Conversion as an exemplary experience in the 14th century and today: narrative-comparative approaches to the Exemplum. – *Scandinavian Journal of History* 47:1, s. 16–38.
- Lemert, Charles 2005: *Postmodernism Is Not What You Think. Why Globalization Threatens Modernity*. New and revised edition. Boulder: Paradigm Publishers.
- Lukács, Georg 1963: *The Meaning of Contemporary Realism*. Käänt. John & Necke Mander. London: Merlin Press. Saksankielinen alkuteos 1958.

- Lukács, Georg 1971/1916: *Die Theorie des Romans*. Darmstadt: Luchterhand.
- Lyotard, Jean-François 1985: *Tieto postmodernissa yhteiskunnassa*. Suom. Leevi Lehto. Tampere: Vastapaino. Ranskankielinen alkuteos 1979.
- Lyotard, Jean-François 1986/1982: Vastaus kysymykseen: Mitä postmoderni on? Suom. Martti Berger. Teoksessa Kotkavirta, Jussi & Sironen, Esa (toim.): *Moderni/postmoderni. Lähtökohtia keskusteluun*. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Rantama, Vesa 2021: Jukka Viikilän uusi Helsinki-romaani kuuluu kirjavuoden vetonauloihin, kokeellisen teoksen lukeminen on nautinnollista ja helppoa. – *Helsingin Sanomat* 29.8.2021.
- Vermeulen, Timotheus & Akker, Robin van den 2010: Notes on Metamodernism. – *Journal of Aesthetics and Culture* 2:1. <https://doi.org/10.3402/jac.v2i0.5677>.
- Vermeulen, Timotheus & Akker, Robin van den 2015: Utopia, Sort of. A Case Study in Metamodernism. – *Studia Neophilologica* 87:1, s. 55–67.
- Williams, Raymond 2015/1977: Structures of Feelings. Teoksessa Sharma, Devika & Tygstrup, Frederik (toim.): *Structures of Feeling. Affectivity and the Study of Culture*. Berliini: De Gruyter, s. 20–25.